

Жигір В.І.,

доктор педагогічних наук,
професор
(Бердянський державний
педагогічний університет)

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В умовах Європейської інтеграції освіти в Україні до педагогів пред'являються підвищені вимоги, однією з яких є готовність до наукових досліджень, спрямованих на розв'язання різноманітних теоретичних та практичних проблем навчання, виховання й розвитку учнів. У зв'язку з цим випускникам закладів вищої педагогічної освіти необхідний досвід володіння прийомami, методами та засобами науково-дослідної діяльності, що є складовою високої кваліфікації, розвиненого освітнього потенціалу, сформованої професійної компетентності. З іншого боку, науково-дослідна робота в закладі вищої педагогічної освіти є невід'ємною частиною підготовки майбутніх фахівців-педагогів різних спеціальностей. За її допомогою підвищується інтерес до навчання, формуються навички здійснення різноманітних експериментів, розвивається самостійність та активність студентів.

Організації науково-дослідної діяльності студентів у закладах вищої педагогічної освіти та її методичного забезпечення присвячені наукові праці багатьох учених, в тому числі В. Андрєєва, С. Балашової, В. Воробйова, І. Іваненко, М. Донченко, В. Попова, Т. Сидорчук, В. Сіденко, В. Шевченко та ін. У сучасній теорії та практиці науково-дослідна діяльність майбутніх фахівців доповнює й поглиблює освітній процес, виступає одним з важливих елементів його організації та ефективним засобом підвищення якості професійної підготовки. Прищеплення студентам стійких умінь і навичок науково-дослідної діяльності сприяє формуванню їх творчого мислення, наукового світогляду, потреби в постійному самовдосконаленні [1; 2; 3; 7]. Дослідницькі вміння, які формуються в процесі цієї діяльності полягають у здатності усвідомлено здійснювати дії з пошуку, відбору, переробки, аналізу, створення, проектування та підготовки результатів дослідження, спрямованого на виявлення об'єктивних закономірностей навчання, виховання та розвитку учнів [2; 3; 4; 8].

У системі вищої педагогічної освіти використовують кілька напрямків щодо застосування та впровадження видів і форм науково-дослідної діяльності студентів:

- збагачення традиційних академічних форм організації освітнього процесу (лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять) виконанням завдань дослідницького типу;
- розвиток позанавчальних форм залучення студентів до науково-дослідної діяльності (написання наукових доповідей, статей, підготовка повідомлень, проведення олімпіад, конкурсів та наукових конференцій; розробка проектів для отримання грантів; факультативні форми навчання тощо);
- упровадження менш поширених специфічних для вищої освіти колективних форм науково-практичної діяльності студентів (науково-дослідні гуртки, колективи молодих дослідників тощо) [2; 3; 5; 6].

На факультеті фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти Бердянського державного педагогічного університету розроблена програма організації науково-дослідної роботи майбутніх фахівців-педагогів різних спеціальностей (014 Середня освіта, 015 Професійна освіта), що являє собою систему формування дослідницьких умінь на основі включення студентів в різні види пошукової діяльності.

На першому курсі майбутні фахівців-педагоги вивчають дисципліни базової частини освітньої програми. Елементи науково-дослідної діяльності проявляються при виконанні лабораторних робіт, де студенти опановують методику проведення експерименту в цілому, застосовують методи обробки його результатів. На даному етапі студенти також готують реферати, доповіді, творчі звіти тощо. Розвитку наукового мислення на лекціях сприяє їх проблемна спрямованість (застосування проблемних питань і ситуацій).

На другому курсі при освоєнні професійно-орієнтованих дисциплін студенти починають займатися елементами педагогічного проектування, а під час навчальних практик застосовують методи емпіричного та теоретичного дослідження: спостереження, анкетування, тестування, аналіз тощо. Результати дослідних робіт представляють на конференціях у вигляді повідомлень, доповідей, друкованих робіт.

На третьому курсі майбутні фахівці-педагоги виконують курсову роботу з методики навчання, метою якої є дослідження та пошук інноваційних підходів до підготовки учнів. Тематику курсових робіт є: технології навчання, методики формування практичних умінь і навичок в учнів, дослідження міжпредметних зв'язків дисциплін та ін.

Важливим етапом четвертого курсу є проходження студентами педагогічної практики, що вимагає від них дослідницького, творчого підходу до здійснення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти та професійно-

технічної освіти. На цьому ж етапі проводиться педагогічний експеримент в межах випускної кваліфікаційної роботи. Проміжним підсумком оцінки підготовленості майбутніх фахівців-педагогів до науково-дослідної діяльності є щорічні олімпіади та конкурси наукових студентських робіт.

У результаті науково-дослідної діяльності майбутні фахівці-педагоги отримують знання: основ методології проведення наукових досліджень, методів експериментальних і теоретичних досліджень у професійній діяльності; вміння: здійснювати літературний пошук, користуватися довідковою, науковою та навчальною літературою, формулювати завдання пошуку, розкласти об'єкт дослідження на структурні елементи, будувати моделі, виконувати розрахунки, володіти сучасними комп'ютерними технологіями, знаходити та готувати необхідні матеріали, перевіряти достовірність і точність отриманих результатів, аналізувати, обробляти й оформляти отримані результати, робити висновки та приймати рішення.

Розглянута система організації науково-дослідної роботи студентів є одним з напрямків підвищення якості підготовки майбутніх фахівців-педагогів та основною ланкою в ланцюзі різних видів їх професійної діяльності. Вона сприяє підвищенню самостійності студентів, інтенсивному оволодінню ними дослідницькими знаннями, вміннями та навичками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган П.М. Методика організації науково-дослідної роботи : навч. посіб. Київ : Форум, 2000. 271 с.
2. Горчакова А.Ю. К вопросу о значении научно-исследовательской деятельности в педагогическом вузе в подготовке будущих учителей. *Современные проблемы науки и образования*. 2018. № 4. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=27775> (дата звернення: 02.09.2019).
3. Кутумова А.А., Кушнир Т.И. Научно-исследовательская деятельность студентов как фактор повышения качества подготовки бакалавров профессионального обучения. *Фундаментальные исследования*. 2014. № 11-8. С. 1803-1807.
4. Микитюк О.М. Теорія і практика організації науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах освіти України в ХІХ ст. : автореф. дис. ...доктора пед. наук, Київ, 2004. 42 с.
5. Прошкін В. Основні підходи до визначення поняття «науково-дослідна робота студентів». *Наукова скарбниця освіти Донецчини*. Вип.2(5). 2009. С.114-117.
6. Семакова Т., Сіліщенко О. Науково-дослідницька робота як шлях формування професійної компетентності викладача. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2012. Вип. 1(1). С.124-127.
7. Сидорчук Н.Г. До питання про організацію науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. у 2-х част. Ч. 2. ; за ред. І.А.Зязюна (голова) та ін. Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. 531с. С.408-413.
8. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності : підручник. 5-те вид.. Київ : Знання, 2006. 307 с.